

MARIANNE VAN ZANTEN

15.

PRIVACY: DE JUISTE AFWEGING MAKEN

Ook het samenwerkingsverband VO Waterland heeft een privacyreglement waarin is vastgelegd hoe de betrokken partijen omgaan met de privacy van leerlingen en ouders. Toch is de privacy met zo'n reglement niet waterdicht te regelen, weet directeur Marianne van Zanten. Welke privacyvraagstukken spelen een rol? En hoe gaat het samenwerkingsverband VO Waterland daarmee om?

Als bestuurslid van het Platform Samenwerkingsverbanden VO zit Van Zanten in de 'werkgroep Privacy' die de VO-raad in het leven heeft geroepen. Het is geen toeval dat juist Van Zanten die taak namens het platform op zich neemt, want voordat ze 12 jaar geleden bij het samenwerkingsverband in dienst trad, werkte zij in de GGZ waar ze zich onder meer bezighield met privacyprotocollen. Het is dus niet voor het eerst dat zij zich buigt over deze problematiek. "Er is hierover in het kader van passend onderwijs nog veel onduidelijkheid doordat de wetgeving nog maar kort geleden tot stand is gekomen. Financiële wetgeving en privacywetgeving lopen daar achteraan. Hoe we met privacy moeten omgaan, is nog niet goed uitgekristalliseerd."

Dat passend onderwijs privacydilemma's met zich meebrengt, komt volgens Van Zanten vooral doordat er meerdere partijen bij zijn betrokken; niet alleen scholen, maar ook jeugdzorg, het maatschappelijk werk, de gemeente en vaak nog andere partijen die zitting hebben in de

wijkteams. "Dat betekent dat er tussen deze partners informatie wordt uitgewisseld, want dat is noodzakelijk om kinderen en gezinnen goed te kunnen ondersteunen. En daar zit de crux: welke informatie geef je wel en niet door? En op welke manier doe je dat? Daarover bestaat nog veel onduidelijkheid. Bovendien komt het voor dat de partners daarvoor verschillende reglementen en protocollen gebruiken of onder een andere wetgeving vallen."

BURGERLIJKE ONGEHOORZAAMHEID

Dit laatste illustreert Van Zanten met het voorbeeld van de rapportageplicht van samenwerkingsverbanden over het aantal thuiszitters en leerlingen met een vrijstelling of ontheffing. "Wij hebben daarvoor onder andere informatie nodig van de gemeenten, maar wettelijk mogen gemeenten die informatie niet aan ons geven. We hebben dus te maken met twee tegenstrijdige plichten. Wij hebben dat opgelost door met de leerplichtambtenaren afspraken te maken en geheimhoudingsverklaringen te tekenen. In feite is dat burgerlijke ongehoorzaamheid, maar zo kunnen wij in ieder geval aan onze plicht voldoen. Maar Ingrado, de vakvereniging van de afdelingen leerplicht, heeft gemeenten onlangs geadviseerd om zich aan hún wettelijke plicht te houden en hieraan niet meer mee te werken. Gelukkig hebben onze leerplichtambtenaren besloten om dat advies

naast zich neer te leggen, zodat wij adequaat aan het ministerie kunnen blijven rapporteren.”

Ook bij de toelaatbaarheidsverklaring is niet duidelijk hoe samenwerkingsverbanden moeten omgaan met privacy, vertelt Van Zanten. “We moeten bijvoorbeeld het BSN-nummer vermelden, terwijl we dat wettelijk niet mogen registreren. En zo zijn er rond de TLV-aanvraag meer privacydilemma’s. Op basis van jurisprudentie in de GGZ, hebben wij gesteld dat we hierbij ‘handelen in de geest van de wet’. Dat houdt in dat we ons gezond verstand gebruiken bij het verzamelen van gegevens en dat we met die informatie zo zorgvuldig mogelijk omgaan. We hebben een externe, extra beveiligde digitale omgeving waar we de benodigde gegevens van leerlingen opslaan. Die informatie is slechts toegankelijk voor een beperkt aantal mensen van de scholen en het samenwerkingsverband die daarvoor een speciale code hebben.”

DE HOE-VRAAG

Het gaat bij de privacyproblematiek niet alleen over de vraag welke gegevens er worden uitgewisseld en bewaard, maar ook over de manier waarop dat gebeurt. Van Zanten maakt bijvoorbeeld mee dat mensen – zich van geen kwaad bewust - vertrouwelijke informatie mailen naar een hotmailadres of per ongeluk versturen naar de verkeerde persoon. “Als het om privacygevoelige informatie gaat, is

mailen niet verstandig. E-mail is zo lek als een mandje. Daarom hebben wij afgesproken om - buiten het interne netwerk - in principe geen kindgegevens te mailen, maar deze in te voeren in onze beschermde digitale omgeving.” Ook is belangrijk dat professionals informatie die zij vastleggen op de juiste manier, met respect voor ouders en kinderen, verwoorden. “Daarin zijn professionals in de zorg beter getraind dan mensen in het onderwijs”, zegt Van Zanten. “Daar is zeker nog een slag te maken en wij zijn daar actief mee bezig. Zo hebben we bijvoorbeeld samen met de schoolmaatschappelijk werkers geoefend: wat schrijf je op en hoe schrijf je dat op?”

AFWEGINGSKADER

Een privacyreglement, afspraken, protocollen en een veilige ict-omgeving; het zijn onmisbare elementen van een goed privacybeleid. Daarnaast heeft privacy echter een ethische kant, die volgens Van Zanten niet in regels en systemen is te vangen. “Je moet heel vaak zelf een afweging maken. Is het echt noodzakelijk dat ik deze zorgen deel of deze gegevens overdraag? En ook: hoe zou ik zelf willen dat men met mijn gegevens omgaat? Het is heel belangrijk dat iedereen die te maken heeft met de uitwisseling van gegevens zichzelf deze vragen stelt.”

Om professionals zich hiervan bewust te maken én hen houvast te bieden bij het maken van deze

afweging, gebruikt het samenwerkingsverband VO Waterland de privacytool *Samenwerken in de jeugdketen. Een instrument voor gegevensuitwisseling*, die is ontwikkeld door het ministerie van VWS. Aan de hand van dit afwegingskader stelt de professional zichzelf vragen over de proportionaliteit, de subsidiariteit en de doelmatigheid van de voorgenomen informatieoverdracht:

- Proportionaliteit: staat mijn actie in verhouding tot het doel?
- Subsidiariteit: is mijn actie echt nodig of is er een andere, minder ingrijpende, actie mogelijk om mijn doel te bereiken?
- Doelmatigheid: bereik ik met deze actie het beoogde doel?

PROFESSIONALITEIT

Van Zanten: “Door stil te staan bij deze vragen, ga je op een verantwoorde manier om met de privacy van kinderen en gezinnen. Je legt je afwegingen vast en kunt dat document toevoegen aan het dossier, zodat je later - zo nodig - goed kunt uitleggen waarom je het op dat moment zo hebt gedaan. Door je afweging consequent op deze manier te maken, ontwikkel je professionaliteit op dit gebied. Natuurlijk kun je als professional ook hierin fouten maken, maar dat is pas verwijtbaar als je er niet goed over hebt nagedacht. Door dit instrument consequent te gebruiken, dwing je jezelf om van tevoren in ieder

geval heel goed over je handelwijze na te denken. Ik ben erg enthousiast over dit afwegingskader en stuur de tool zeer regelmatig naar alle betrokkenen in het samenwerkingsverband, zodat ze hem altijd bij de hand hebben als ze privacygevoelige beslissingen moeten nemen.”

TIPS

- Gebruik de tool *Samenwerken in de jeugdketen. Een instrument voor gegevensuitwisseling*.
- Verstuur privacygevoelige informatie niet per e-mail, maar via een beveiligde ict-omgeving.
- Neem in de e-mail standaard een disclaimer op waarin je de geadresseerde verzoekt om actie te ondernemen als de e-mail/informatie niet voor hem is bestemd.

MEER INFORMATIE

Marianne van Zanten
ztn@psg.nl